לחלק בין ערך איש לערך אשה: יצא מחותך או מסורס וכו': א"ר אלעזר*) אפילו הראש עמהן ור' יוחנן אמר לא שנו אלא שאין הראש עמהן אבל הראש עמהן *(הראש פוטר) לימא בדשמואל קמיפלגי *דאמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים בשלם דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי במחותך דמר סבר בשלם הוא דקחשיב במחותך לא קחשיב ומר סבר במחותך נמי חשיב (לישנא אחרינא טעמא דיצא מחותך או מסורס הא כתקנו הראש פוטר תרוייהו לית להו דשמואל דאמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים) איכא דמתני לה להא שמעתתא באפי נפשה א"ר אלעזר*) אין הראש כרוב אברים ורבי יוחנן אמר *הראש כרוב אברים וקמיפלגי בדשמואל תנן יצא מחותך או מסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד מדקאמר (א) מסורס מכלל דמחותך כתקנו וקאמר משיצא רובו הרי זה כילוד קשיא לרבי יוחנן אמר לך רבי יוחנן אימא יצא מחותך ומסורס והא או קתני הכי קאמר יצא מחותך או שלם וזה וזה מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד אמר רב פפא כתנאי יצא מחותך או מסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד רבי יוסי אומר משיצא כתקנו מאי קאמר אמר רב פפא הכי קאמר יצא מחותך ומסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד הא כתקנו הראש פוטר רבי יוסי אומר משיצא רובו כתקנו מתקיף לה רב זביד מכלל דבמסורס רובו נמי לא פוטר הא ק"ל *ורובו ככולו אלא אמר רב זביד הכי קאמר יצא מחותך ומסורס משיצא רובו הרי זה כילוד הא כתקנו הראש פוטר רבי יוסי אומר משיצא כתקנו לחיים תניא נמי הכי יצא מחותך (או) מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד הא כתקנו הראש פוטר ר' יוסי אומר משיצא כתקנו לחיים ואיזהו כתקנו לחיים משיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו ר' יוסי אומר משיצאו צדעיו אבא חנן משום ר' יהושע אומר משיצא פדחתו וי"א משיראו קרני ראשו: **מתני'** *המפלת ואין ידוע מהו תשב לזכר ולנקבה אין ידוע אם ולד היה אם לאו תשב לזכר ולנקבה ולנדה: **גמ'** **א"ר יהושע בן לוי עברה נהר והפילה מביאה קרבן ונאכל הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן תנן אין ידוע אם ולד היה תשב לזכר ולנקבה ולנדה אמאי תשב לנדה לימא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן מתני' בשלא הוחזקה עוברה וכי קאמר ריב"ל כשהוחזקה עוברה ת"ש בהמה שיצאה מלאה ובאה ריקנית הבא אחריו בכור מספק ואמאי הלך אחר רוב בהמות ורוב בהמות ולד מעליא ילדן והאי פשוט הוא אמר רבינא משום דאיכא למימר רוב בהמות יולדות דבר הפוטר מבכורה ומעוטן יולדות דבר שאינו פוטר מבכורה וכל היולדות מטנפות וזו הואיל ולא טנפה אתרע לה רובא *אי כל היולדות מטנפות הא מדלא מטנפה בכור מעליא הוא אלא אימא רוב יולדות מטנפות וזו הואיל ולא טנפה אתרע לה רובא *כי אתא רבין אמר מתיב רבי יוסי ברבי חנינא טועה ולא ידענא מאי תיובתא מאי היא דתניא

אשה

*) [נס"א: אליעזר]

לחלק. הילכך אי לאו ה"א ואם לא ממעט טומטום אבל הכא מדה"ל למכתב אדם תחלתו וכתיב זכר ונקבה ש"מ לדרשה: ואפילו הראש עמהם. כשמחותך קאי דהיכא דיצא מחותך אפי' יצא הראש אין חשוב ולד עד שיצא רובו: אין הראש פוטר בנפלים. יצא ראש הנפל כגון יולדת תאומים לשבעה אחד גמרה צורתו ואחד לא גמרה צורתו ויצא ראש הנפל והחזירו ואח"כ יצא אחיו הוי בכור לכהן שאין ראש הנפל פוטר את הבא אחריו מן הבכורה ורבי אלעזר אית ליה דשמואל באנפי נפשיה. ולא אמתניתין. ואיכא בינייהו מאן דמתני לה אמתניתין משמע דאמחותך קא פליגי ואיכא למימר כדאמרן דבשלם אפי' ר' אלעזר מודה דלית ליה דשמואל ומאן דמתני לה באנפי נפשיה משמע דאשלם נמי פליגי ובדשמואל: אין הראש כרוב אברים. יצא הראש אינו כילוד. ובנפל קאי דלאו בבן קיימא ליכא למ"ד דהא מתניתין היא [נה.] יצא כדרכו משיצא רוב ראשו: כתקנו. ראש יצא תחלה וקאמר דבעינן רובא וקשיא לר' יוחנן: מאי קאמר. רבי יוסי משיצא כתקנו ס"ד דמסורס ברובא לאו ילוד הוא: מחותך ומסורס. מחותך והלך מרגלותיו: הא כתקנו. דרך ראשו אפי' מחותך הראש פוטר: רובו כתקנו. תרוייהו בעינן במחותך: מתקיף לה רב זביד. לתירוצא דמתרצינן אליבא דרבי יוסי: מכלל דמסורס רובו נמי לא פטר. בתמיה. כיון דלרבי יוסי לאו אדיוקא קאי אלא אדקתני בגווה יצא מחותך ומסורס משיצא רובו ועלה קאי דרבי יוסי ואמר אע"ג דנפיק רובו בעינן נמי כתקנו מכלל דמסורס רובו נמי לא פטר בתמיה: אלא אמר רב זביד. רבי יוסי אדיוקא דת"ק קאי דאמר הא כתקנו הראש פוטר ואע"ג דמחותך וקאמר ר' יוסי אין הראש פוטר אלא שיצא כתקנו וכשאר ולדות שיוצאין לחיים אבל מחותך אפילו כתקנו אין הראש פוטר: כתקנו. אפי' מחותך הראש פוטר: *מי שיצא כתקנו לחיים. הוא דראש פוטר אבל מחותך אפילו כתקנו בעינן רובו: צדעיו. טנפל"ש: קרני ראשו. גובה ראשו שאצל העורף: **מתני'** ואין ידוע מהו. אם זכר אם נקבה אבל יודעת היא שהוא ולד: לזכר ולנקבה. ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה: אין ידוע אם ולד היה אם לאו תשב לזכר ולנקבה ולנדה. כלומר כשתראה תהא נדה שאין לה ימי טוהר דשמא לאו ולד הוא. ובגמרא* מפרש למה החכר זכר הואיל ואין לה דם טוהר דאי משום טומאת לידה הא קתני נקבה: **גמ'** והפילה. ואינה יודעת מה הוא נפל אם רוח שהרי נפל למים: אמאי תשב לנדה. ניתיב לה מיהא ימי טוהר דזכר: שיצאה מלאה. כשהיתה מעוברת הלכה לנהר: ובאה. בו ביום ריקנית: בכור מספק. שמא זה היה ולד והבא אחריו אינו בכור או שמא רוח הפילה והבא אחריו בכור מעליא הוא הילכך ספק הוא ויאכל במומו לבעלים ולא לכהן דהמוציא מחבירו עליו הראיה: והאי פשוט הוא. ויאכל בלא מום: מטנפות. יום אחד קודם לידה כעין גלייד"א: מתיב רבי יוסי. אדר' יהושע בן לוי: טועה. ממתניתא דמיירי באשה טועה שלא ידעה עת לידתה:

האשה

1 נס"א: אליעזר

ה"ג אמר רב פפא כתנאי יצא מחותך או מסורס כו' מאי קאמר. דאין סברא דברוב שלם ומסורס או ברוב כתקנו ומחותך לא הוי לרבי יוסי כילוד וקאמר רב פפא דגרסינן בברייתא מחותך ומסורס הא מחותך ויצא כתקנו הראש פוטר ולרבי יוסי אין הראש פוטר והיינו פלוגתייהו דרבי יוחנן ורבי אלעזר: **מכלל** דבמסורס רובו נמי לא פוטר. וא"ת ודלמא ר' יוסי אתא למימר דאפי' כתקנו בעינן רוב ואין הראש פוטר וה"ה דבמסורס נמי סגי ברוב וי"ל דא"כ הוה ליה לרבי יוסי למימר אפילו כתקנו עד שיצא רובו והוה משמע שבא להחמיר לכך משני רב זביד מדקאמר *משיצא רובו כתקנו ולא קאמר עד שיצא משמע דרבי יוסי בא להקל וה"ק יצא מחותך מסורס עד שיצא רובו הא כתקנו הראש פוטר ור' יוסי מקיל וקאמר (או עד שיצא) כתקנו לחיים פירוש מה שחשוב חיים דהיינו רוב ראשו כדמפרש בברייתא בסמוך ר' יוסי אומר משיצא רוב ראשו ורבינו חננאל פירש לחיים בר קיימא דדוקא בר קיימא הראש פוטר אבל לא בנפלים וקשה א"כ אמאי איצטרך שמואל פרק יש בכור (בכורות דף מו:) כיון דרבי יוסי קאי כוותיה: **תשב** לזכר ולנקבה ולנדה. אע"ג דהוי ספק ספיקא תשב לנקבה דאי מטהרת לה מטומאת נקבה משום ספק ספיקא הכי נמי נטהרנה אם ראתה בל"ד ומ"א מספק ספיקא ולא ניחוש לזכר והוי תרי קולי דסתרן אהדדי א) כדפרשינן לעיל (ג) (ד' כה:) ומיהו בטועה בגמ' מחמרינן אע"ג דאיכא כמה ספיקי: **וזו** הואיל ולא מנפה. וכגון שלא שהתה הבהמה בתוך דאם שהתה אימור מנפה וילדה:

אימור

תוספי הרא"ש

ר' יוסי אומר משיצא כתקנו מאי קאמר. פרש"י וכי ס"ד דמסורס ברובא לאו ילוד הוא ומפרש רב פפא ר' יוסי אדיוקא דת"ק קאי הא דקאמר הא כתקנו הראש פוטר וקאמר ר' יוסי משיצא רובו כתקנו דאפילו כתקנו בעי' רובא ופירש גם במסורס נמי הוי כילוד ברובו ורב זביד פריך ליה לרב פפא דמשמע ליה (כלומר דלפי דברי רב פפא ר' יוסי לא קאי אדיוקא) דא"כ ר' יוסי לא קאי אדיוקא דת"ק ורא"כ הו"ל למימר אפי' כתקנו עד שיצא רובו אבל מדקאמר משיצא משמע שבא להקל דבקל הוי לידה טפי מת"ק. ותימה אי קאי אמאי דקאמר ת"ק יצא מחותך מסורס משיצא רובו (כלומר אלא) [כמו] דס"ד מעיקרא מקמי דדייק רב פפא וקאמר ר' יוסי משיצא כתקנו או מהני רוב אבל מסורס לא מהני רוב א"כ או לא בא ר' יוסי להקל וה"ל למימר עד שיצא רובו כתקנו. וי"ל דהוא לא קשה ליה משום דר' יוסי לא קאי אמאי דקאמר ת"ק (כלומר) לפי פשוט הברייתא מקמי דאיירי רב פפא דת"ק איירי במחותך [או] מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד וקאמר ר' יוסי אני אומר דוקא משיצא רובו כתקנו אבל רב פפא שמעיה בדברי ת"ק הא כתקנו הראש פוטר או איתא דר' יוסי (אתא) [עלה] קאי הו"ל למימר עד שיצא רובו כתקנו הילכך משני רב זביד דר' יוסי אמר משיצא כתקנו לחיים דהיינו משיצא רוב ראשו ומיקל ר' יוסי וחשיב ליה בקל ילוד טפי מת"ק. ולא כמו שפר"ח לחיים בר קיימא אבל בנפל אין הראש פוטר דלפי [זה] אמאי איתותב שמואל בבכורות דקאמר אין הראש פוטר בנפלים בפ' יש בכור הא איכא ר' יוסי הכא דקאי כוותיה: **תשב** לזכר ולנקבה ולנדה. ותימה אמאי תשב שבועים לנקבה והא ספק ספיקא הוא דשמא לא ילדה ואת"ל ילדה איסור זכר הוא ובפ"ק דב"ק משמע שיש לנו להקל בספק ספיקא גבי שלא שינתה מקצתה ביום הראשון וי"ל דא"כ אם תראה ביום ל"ד ותטהר ותראה ביום מ"א אמרינן בגמרא דמשום חששא דזכר מקולקלת עד יום מ"ח ואמאי (לא) תהא מקולקלת דשמא לא ילדה כלל ואת"ל ילדה איסור נקבה הוא אלא ודאי לא אמרינן הכא תרי קולי דסתרי אהדדי אלא מקיימינן כל חד וחד אדיניה וטמאה שבועים משום חומרא דנקבה ומקולקלת לפנינת משום חומרא דזכר. ואע"ג דבפסקתא דטועה מחמירינן אע"ג דאיכא כמה ספיקות יש לחלק הכא דנחתא בבר לטהרת טומאה:

רוב היולדות מטנפות' האי מינוף הוי קודם לידה ולא כמו שפירש דלעיל דהוי סימני הולד עצמו. ומיירי בשלא שהתה בתוך כ"א מעת דאם שהתה הרבה איסור מינפה וילדה:

פד א ב ג מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ז ופ"ש סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצד סעיף י:

פה ד מיי' שם הל"ים סמג שם טוש"ע שם סעיף ט:

פו ה מיי' פ"ה מהל' מחוסרי כפרה הל"ו ב:

פז ו מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ים:

פח ז מיי' פ"ה מהל' מחוסרי כפרה הל"ו ג:

נ"ל משיצא כתקנו כו' עד שיצא רובו הא כתקנו כו' ור"י מקיל וקאמר משיצא כתקנו כו' רש"ח:

פט ח מיי' פ"ד מהל' בכורות הל"ג וה' ופ"ש סמג עשין ריא טוש"ע יו"ד סי' שם סעיף ד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מדקאמר או מסורס וס"ד הוא כילוד: (ב) תוס' ד"ה תשב כו' כדפרשינן לעיל לד ע"א:

פי' הרי הוא כילוד

[בכורות מו:]

מוסף רש"י

אין הראש פוטר בנפלים. בן שמונה שהוציא ראשו מי והחזירו וקדמו אחיו ויצא, הוי בכור לכהן, שאין ראש הנפל פוטרו עד שיצא ראשו ורובו (בכורות מו:).

עברה נהר והפילה. ואין ידוע אם ולד הוא, מביאה קרבן ונאכל.

גליון הש"ס

[לעיל כח.]

[לעיל יח:]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה תשב וכו' כדפרשינן לעיל דף כ"ח ע"א

[לעיל יח: לקמן סט.]

לעזי רש"י

טנפל"ש [טינפליש]. צדעיים.

גלייד"א. ליחה.